

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 99. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890598261872.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Elverhøi

Elverhøi tryktes første gang i NE 3-45, der udkom 7.4.1845.

Eventyret er sandsynligvis skrevet i begyndelsen af 1845, idet A i et brev til sin holstenske oversætter Heinrich Zeise 10.2.1845 fortæller, at han har manuskript liggende til fire endnu utrykte eventyr (A-iana 2 rk. V 243). Og 6.3.1845 fortæller han samme, at han »har i Manuskript tre nye originale« (ib. 247). Da *Hyrindinden og Skorstensfeieren* og *Holger Danske* er skrevet henholdsvis 13.3. og 16.3. 1845, må *Elverhøi* være skrevet før 10.2.

Romantikens interesse for folkesagn og folketro havde gjort elverfolk-motivet uhyre populært med en første kulmination i J.L. Heibergs nationale festspil *Elverhøi* (1828), som inspirerede A til digtet *Klintekorset paa Møen* (1830; SS XII 39f), og hvis indflydelse også spores i *Dødningen* (I 191.17ff). I det hele taget nævnes elverfolk ofte i hans digtning (fx *Christian den Andens Dverg* (A-iana III 74) og O.T. (56 f)). Under et ophold på Bregentved i sommeren 1842 aflagde A selv 20.7. besøg på Elverhøj under en udflugt til Stevns (*Dagbøger* II 281, BEC I 322). Men som påvist af Hans Brix (*Blicher-Studier* 1967 112f) er den direkte inspiration til eventyret Blichers *En Aften-Underholdning paa Dagbjerg Dos*, trykt i *Nordlyset* 1827, men ikke optaget i de senere novellesamlinger. I stærkt forkortet form indgik den imidlertid i *Høstferierne* (1840), hvortil Brix og Jensen II 389 udelukkende henviser, måske pga. tvivl om A kan have kendt tidsskriftet, men uden at gøre opmærksom på, at Brix i *Blicher-Studier* pointerer, at det kun kan være Nordlys-versionen A har benyttet pga. de træk, der fortælles om en ung elverpige; træk, der er udeladt i *Høstferierne*. En anden vigtig kilde er Thiele (se ndf.), der i modsætning til Heiberg (*Forerindring til Elverhøi* (1828; *Prosaiske Skrifter* IV.1861.46)) ikke identificerer elverkongen med klintekongen, idet sidstnævnte holder til på Møn.

Endelig skal nævnes, at A ikke regnede *Elverhøi* blandt de »rigtige« eventyr, jvf. brev til Ingemann 10.4.1845 (BfA II 110) og brev til Zeise 100 18.4.1845, hvor han mere anser det for »en Slags Fyrværkerie end et egentlig Eventyr« (A-iana 2 rk V 255).

79.5*brumler]* buldrer, larmer. - **10***Høien ... Hanegal]* iflg. folketroen stod de af overnaturlige væsener beboede høje på gloende søjler el. pæle, når de åbnede sig ved særlige lejligheder. Der er ikke noget fast antal pæle, jvf. Blichers *En Aftenunderholdning* osv., hvor den bæres af »sex ildrøde Støtter« (*Samlede Skrifter* VIII.1921.45) og *Høstferierne* »tolv røde Stolper« (ib. XXIV. 1929.195). - **11-12***nye Dandse, som der trampes i]* bl.a. mazurka (se n.t. I 47.31-35). - **19***Lygtmændene]* se n.t. I 191.20.

80.2*rygløs var hun]* iflg. folketroen er elverpiger altid hule i ryggen. - **5***flinke]* hurtigt. - **6***Natravnen]* egl. natfugl af slægten *Caprimulgidae*, karakteristisk ved sin ejendommelige skrigen og lydløse flugt, der ofte bringer den ganske tæt på mennesker. Disse egenskaber fik folketroen til at antage, at et nedmanet genfærd blev til en natravnen nogen tid efter nedmaningen. - **15***falder i vor Art]* stemmer overens med vores væsen og karakter. - **17***holder for]* mener. - **21***sige ikke af]* ikke siger nej. - **22***Aamanden]* væsen der bor i åer og med spil og sang lokker mennesket til sig som sit bytte; jvf. *Klokkedybet* (III 98f). - **24***Gravsoen]* ulykkesvarslende genfærd af en so, som er blevet levende begravet. - *Helhesten]* iflg. folketroen trebenet (hovedløs) hest, som varsler død (jvf. Thiele2 II 292). - *Kirkegrimen]* nisse, der holder til i kirker, hvor den holder orden og straffer enhver utilbørlig opførsel. - **25***som ikke er af vore Folk]* som vi ikke bryder os om; som levn fra hedenskabet kunne elverfolket ikke lide den kristne præstestand. - **28** *Bra]* godt. - **34-39** *Kjækkenet ... Knaset]* sml. menuen i Blichers *En Aftenunderholdning* osv.: »en lille Fiirbeen [...] Ørentvistragout [...] et Par smaae Edderkopper [...] med Dugsauce [...] Musefricassee [...] et lille Stykke Hugorm [...] en lille Flaggermuus« (*Samlede Skrifter* VIII.1921.46f). - **37***Mosekonens Bryg]* iflg. folketroen er den tåge, der om aftenen efter varme dage stiger op fra moser og enge, et resultat af mosekonens (ølbrygning. - *Salpefervin]* salpetersure salte dannes ofte på fugtige mure. - **41***Duxe-Griffel]* stødt skifer fra duksens (den øverste og dygtigste elev i en skoleklasse) griffel, der brugtes til at skrive på tavle med.

81.4*Krølhaar]* elastiske hår fra heste (hale og manke) og køer, der bruges som polstringsmateriale. - **10ff.** Inspireret af no. folkeeventyr om Dovregubben i Asbjørnsen og Moe: *Norske folkeeventyr* (1842-44) og *Asbjørnsen: Norske huldreeventyr og folkesagn* (1845). - **11***Dovre-Fjeld]* fjeldkæde syd for Trondheim. - **12***Guld-Værk]* omend der blev gjort spredte guldfund i Norge i 1800tallet, blev der aldrig tale om egentlig minedrift. A.s bemærkning om at guldværket »er bedre end man troer« leder tanken hen på Kongsberg Sølvværk sydøst for Oslo, 101 grundlagt 1623 og nedlagt 1805 efter mange års underskud. Driften blev genoptaget 1816 og viste sig profitabel. - **17***Klintekongen paa Møen]* overnaturligt væsen, der tænkes at bo inde i klinten. Overleveringen har flere forskellige forestillinger om klintekongen, jvf. Thiele2 II 189-95, men ingen af dem taler om ægteskab ml. klintekongens datter og Dovregubben. Jvf. iøvrigt *Klintekorset paa Møen* (1830; SS XII 39). - **17***tog sin Kone paa Kridt]* ordspil på talemåden »at tage på kridt« dvs. kredit, og hentydning til klinten, der består af skrivelkridt. - **20-21***de blive gode nok, naar de blive gjemte]* talemåde: de udvikler sig nok i heldig retning. - **25-27***Jeg vilde ... lide]* hentydning til den no. modvilje mod personalunionen med Sverige (siden 1814). - **38***Kraftmænd]* kraftkarle.

82.6gjennembagte] voksne, modne. - **17**trak deres Støvler] sml. Dagbøger 13.9.1844 (II 439) samt DtB (182). - **22**Nøkken] iflg. folketroen overnaturligt væsen, der i skikkelse af menneske el. hest holder til i elve, åer og søer, hvor det drager folk til sig med sit spil. - **29**Hallingedands] no. folkedans fra Hallingdalen. - **32**simpelt] i roligt tempo og lige taktart. - **40**Commers] morskab, sjov.

83.4-11 De to elverdøtre repræsenterer tidens sværmeri for den æstetisk dannede og æteriske unge pige, som ikke mindst fru Heiberg måtte lægge skikkelse til, og som A tog afstand fra, jvf. også *Skyggen*. - **5-6**tog en hvid Pind i Munden] iflg. folketroen blev man derved usynlig. **13-14**spække ... Orme] forberede et godt måltid. - **14**Elletrunte] gammel hul ellestub. - **27**en norsk Vise] S.O.Wolffs (1796-1859) Hvor herligt er mit Fødeland (1822) med slutningsstrofen:

Om Kloden rokkes end, dets Fjelde
skal Stormen dog ej kunde fælde.
Som Bauta end de skulle staa,
og vise, hvor vort Norge laa.

28Bauta] bautasten.

84.1-7 A havde selv skrevet et nu tabt eventyr om fingrene, jvf. Alm 7.11.1843: »Eventyret om Fingrene« (Jvf. også *Grantræet* (II 45.5 m. note)). - **9**Granen ... Birken] *Grantræet* (II 41ff). - *Huldregaverne*] B.S.Ingemann: *Huldregaverne eller Ole Navnløses Levneds-Eventyr*, fortalt af ham selv (1831); huldregaver: gaver fra huldrefolket, overnaturlige væsener, der bor i de norske fjelde, og forsynet med magisk kraft. - **10**den klingrende Frost] *Snedronningen* (II 49ff). - **12**Steenstuen] Dovregubbens hule i Dovrefjeld. - *Fyrrespaanen*] fyrretræsspån dyppet i harpiks, der anvendtes til belysning. - *Mjød*] drik af vand, gæret honning og krydderier. - **14**Garboen] no., gårdboen, nisse der holder til i en gård som beskytter af kvæg o.l. - **15**Sæterpigens] pige, der vogter kvæget på sæteren dvs. græsgangene i fjeldet. - **23**tage en Moster] tage en af den nye moders søstre til kone, idet de jo samtidig bliver 102 sønnernes (sted)mostre. - **26-27**satte Glasset paa Neglen] vendte bunden i vejret på glasset og satte randen på neglen; forblev neglen tør, var glasset altså helt tømt. - **31**Nu galer Hanen] iflg. folketroen må overnaturlige væsener forsvinde ved daggry, når hanen galer.